

3. **Kaubrys S.** Lietuvos mokykla 1918-1939 m.: galios gimitis / S. Kaubrys - Vilnius, 2000, c. 290.
4. **Łossowski P.** Po tej i po tamtej stronie Niemna. Stosunki polsko-litewskie 1883-1939, / P. Łossowski - Warszawa, 1985, c. 327.
5. **Łossowski P.** Stosunki polsko-litewskie w latach 1918-1920 / P. Łossowski Warszawa, 1966, c. 412.
6. **Łossowski P.** Ultimatum polskie do Litwy 17 marca 1938 roku / Łossowski P. Warszawa, 2010, c.171
7. **Makowski B.** Litwini w Polsce 1920-1939 / B. Makowski - Warszawa, 1986, c. 352.
8. **Nasze szkolnictwo** // Dzień Kowieński. - 1924. - 13 квітня.
9. **Ofenzywa** // Dzień Kowieński. - 1924. - 22 січня.
10. **Subocz J.** Polityka zagraniczna Litwy wobec Polski w latach 1918-1923 / J. Subocz - Lublin, 2013, c. 298.
11. **Z prowincji** // Dzień Kowieński. - 1924. - 21 січня.
12. **Żulys A.** Polska w polityce zagranicznej Litwy w latach 1938-1939. Studium z historii dyplomacji / A. Żulys - Gdańsk 2015, c. 458.

Stasiorczyk J. Education as method of influence in Polish-Lithuanian relations in 1918-1939

In Interwar Period Polish-Lithuanian relations were burdened by a conflict of which victims were national minorities in both countries. In article was highlighted the influence of that conflict at education, what became policy host.

Keywords: national minorities, education, international relations

Вакарчук Катерина

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
к. п. н., доцент кафедри міжнародних відносин*

Громадянська війна в Іспанії (1936-1939 рр.): міжнародний аспект

В статті розглянуто міжнародні аспекти громадянської війни в Іспанії, а саме проаналізовано роль та участь інших країн в цій війні. Дана оцінка зовнішніх впливів та факторів на внутрішні процеси в Іспанії та наслідки громадянської війни для міжнародних відносин.

Ключові слова: громадянська війна, міжнародний аспект, роль, вплив, участь.

Історичне минуле та сьогодення Іспанії, завжди привертало до себе увагу багатьох дослідників, вчених та науковців з усього світу. І в наші дні, актуальність обраної теми не визиває сумнів, адже громадянська війна 1936-1939 рр. торкнулася не тільки самої країни, а й багатьох держав світу, що відігравали важливу роль у формування нового світопорядку, такі як Франція, Великобританія, ССРСР, США, Німеччина, Італія.

Існує ряд авторів, яких можна виділити при дослідженні даної тематики це відомий російський історик іспаніст Пожарська С. П., привертають увагу також праці французького вченого П.Вілара, міжнародні аспекти громадянської війни викладені в фундаментальних роботах, присвячених історії міжнародних відносин Е.Ді Нільфо, А.Богатурова, А. Торкунова та ін.

Метою даної роботи є аналіз та розгляд громадянської війни в Іспанії 1936-1939 рр. з точки зору міжнародних відносин, ролі, участі та впливу інших держав.

Версальсько-вашингтонська система міжнародних відносин та новий міжнародний порядок, який сформувався після Першої світової війни не влаштувала всіх її учасників. Тому вже у 30-ті роки в різних країнах Європи починаються кризові явища, та зростає політична напруга, це стосується і Іспанії. Після повалення монархії 1931 р. внутріполітична обстановка в країні була вкрай важкою, адже, за останні п'ять років в країні було змінено 29 урядів. В лютому 1936 р. до влади прийшли ліві партії, які получили найбільшу кількість місць в кортесах, об'єдналися в Народний фронт, тому очевидним та передбачуваним стало обурення правих сил та армійського командування результатами виборів, адже Іспанія, це країна з стійкими монархічними традиціями, імперським та колоніальним минулим, тому інтереси аристократії, військових в суспільстві був вагомим.

Процеси які проходили в Іспанії не могли залишатися осторонь, європейського ока, тому як в країні зростали хвилювання, і ситуація ставала катастрофічною та неконтрольованою. Підготовка до військового перевороту почалася 17 липня 1936 року з ціллю повалення законного уряду в Мадриді. Також мали місце виступи різних гарнізонів військових по всій країні, на чолі з генералами, в тому числі генералом одних із таких гарнізонів був Ф.Франко, сформувався два напрямки ворогуючого табору: республіканці та націоналісти.

Беззаперечно, що внутрішні процеси в Іспанії була пов'язані з розвитком міжнародних відносин, і громадянська війна мала дуже широкий міжнародний та інтернаціональний резонанс, тому її наростання та наслідки підвищували небезпеку дисбалансу світового порядку, який сформувався після закінчення Першої світової війни.

Дві сторони конфлікту, одразу звернулися за допомогою до тих, хто міг забезпечити перемогу кожній з них. Однак, реакція європейських країн на такі звернення була неоднозначною, адже з 1917 р. по 1939 р. в Європі наростав страх перед розповсюдженням ідей більшовизму та комунізму. З одного боку, ліві партії в Іспанії сповідували ідеологію соціалізму зі збереженням існуючого республіканського устрою, з іншого боку, це націоналісти, які відстоювали ідею повернення до монархії, відновлення старих порядків, привілей для аристократії та військових. Одразу, після призначення та виконання обов'язків головнокомандуючого Ф.Франко послав своїх емісарів до Риму та Берліну для переговорів, а законний уряд Мадриду звернувся за допомогою до Парижу, з цього моменту громадянська війна набуває рис міжнародного виміру.

Прихід до влади Гітлера та Муссоліні, формування фашистських режимів та створення союзу між Італією та Німеччиною стали реальністю та появою нової загрози над Європою. В Німеччині, щодо Іспанії були свої стратегічні, ідеологічні та міжнародно-політичні інтереси. В першу чергу, Іспанія для Гітлера була плацдармом для перевірки своєї зброї та військової міцці, могутності, боєготовності армії, в подальшому це представлення території Іспанії для будівництва військових баз та проведення воєнних операцій.

Зовсім іншою було бачення Муссоліні щодо Іспанії, адже італо-ефіопська війна 1935-1936 р., яка закінчилась поразкою та окупацією фашистським режимом Італії Ефіопії, призвела до присутності Італії в Африці, що викликало занепокоєння у Франції та Великобританії. Італія також мала наміри підвищити свою роль та вплив в країнах Середземномор'я, задовольнити власні амбіції та відновити кордони імперії, і включити до її складу Іспанію. Після укладення Антиконтинентального пакту 1936 р. Гітлер став визначати, яка допомога потрібна зі сторони Італії для Іспанії.

Тому, Іспанія стала розмінною монетою між двома ідеологічними блоками, лівими, які вступили в союз з демократами, та правими, що вступили в союз з консерваторами. В травні 1936 р. у Франції перемогу на виборах одержав Народний фронт, та комуністи зайняли більшість у парламенті. Франція виявилась у двоякому положенні, спочатку були спроби одразу допомогти законно обраному уряду Іспанії, і така допомога була, а з іншого боку вороже ставлення Великобританії до бажання Франції зайняти сторону республіканців, одразу була зупинена. Кардинальна зміна позиції Франції, щодо подій в Іспанії, була викликана натиском Великобританії, адже якщо Франція зайняла б сторону республіканців, і була втягнута в конфлікт, то це могло б поставити під загрозу англо-французькі відносини в майбутньому.

Таким чином, 2 серпня 1936 року прем'єр-міністр Франції озвучив позицію щодо формування політики «невтручання» в внутрішні справи Іспанії всіх європейських країн та США. В тому ж році було підписано англо-французьку угоду, щодо заборони везу та транзиту військової техніки в Іспанію. До цієї угоди приєдналися 27 держав Європи, за її виконанням було створено Комітет по невторуванню в іспанські справи під головуванням Великобританії. В результаті цієї угоди було об'явлено про закриття кордонів Іспанії для будь яких поставок зброї [2].

З початку заворушень в Іспанії ССРСР не проявляли зацікавленості, щодо подій які відбувалися всередині країни, зовнішні зв'язки між цими країнами були слабкі, дипломатичні відносини були встановлені лише в 1933 році. Тому, Радянський Союз приєднався до угоди про «невтручання», але, згідно, Конвенції Монтевідео, міг надавати свою допомогу законному уряду Іспанії. Ідеологічна складова, була пріоритетною для ССРСР, яка постійно супроводжувалася пропагандистською кампанією. Одразу, після приходу до влади, Москва та Сталін заявили про свою підтримку комуністам, хоча вплив

Комуністичної партії в Іспанії був незначний, анархісти та троцькісти були більш впливовими.

Що стосується воєнної допомоги та військової присутності, то ССРСР не квапився її надавати, адже і Італія, і Німеччина з одного боку, а Великобританія і Франція з іншого, наполягали на дотримуванні принципу невтручання. Однак, у Союзі була своя думка, щодо своєї позиції, тому як підтримка західних держав і цінностей, які вони сповідують суперечила та підривала її ідеологічні та зовнішньополітичні цілі. Тому, Сталін готовий був дотримуватися принципу «невтручання» за умови, якщо Італія та Німеччина не будуть порушувати умови угоди. Цього не відбулося, і ССРСР був втягнутий у військові дії, що розгорталися у Іспанії. Переломним та ключовим моментом в ході жорсткого протистояння двох сторін в Іспанії при битві за Мадрид була допомога Радянським Союзом, після якої, війська націоналістів потерпіли поразку та війна прийняла затяжний характер [3].

Що стосується Сполучених штатів Америки, то їх позиція була цікавою, до угоди про «невтручання» вони не приєдналися, однак реально її дотримувалися, на відміну від своїх європейських колег. США було накладено ембарго на продаж американської зброї, в 1937 році Конгрес прийняв рішення про розповсюдження закону про нейтралітет на громадянські війни за межами Американського континенту. Не дивлячись на серйозну підтримку з боку ССРСР республіканський уряд звертався до Ліги Націй з проханням зняття ембарго з продажу американської зброї, однак, воно було відхилене під натиском Великобританії.

Масштаби військової допомоги з боку Італії та Німеччини були колосальними, як з людської так і з технічної точок зору, і ставки на Іспанію були зроблені великі, що в майбутньому викликало розчарування Німеччини політикою нейтралітету у Другій світовій війні Іспанією. Що стосується Радянського Союзу, то допомога була також чималою, фактично на протязі всієї війни для республіканців єдиним джерелом допомоги був ССРСР, зрідка, за підтримки Франції, яка не раз відкривала свої кордони для перевозу військової техніки з ССРСР, порушуючи угоду про «невтручання». Не дивлячись на це, допомога франкістам була набагато більшою з боку держав фашистського блоку, що і призвело до їх перемоги в 1939 р. та приєднанню Іспанії до Антикомінтернівського пакту з виходом з Ліги Націй. США признало нову владу в Іспанії в 1939 р., а ССРСР не визнавав до 1976 року. Отже, головною ціллю інтервенції в іспанський конфлікт було недопущення трансформації її в загальноєвропейський формат.

Таким чином, втручання Італії, Німеччини та ССРСР змінила історичний хід громадянської війни в Іспанії та визначила її результат. Політика невтручання європейських країн була фікцією та прикриттям від реальних дій, німці поставляли важку зброю та артилерію, італійці під прикриттям волонтерів – добре освічених воєнних командирів, ССРСР - військових радників, та так звані інтербригади. Війна в Іспанії набула міжнародного відтінку та стала

заручницею залучення до великої європейської політики, створення та формування нових блоків в період Другої Світової війни.

Література

1. **Вилар П.** История Испании. – М.: АСТ: Астрель, 2006. – 222 с.
2. **Нольфо Э.** История международных отношений. 1918-1999. – М.: Логос, 2003. – 1306 с.
3. **Пожарская С. И.** Гражданская война в Испании в контексте международных отношений в канун второй мировой войны // Европа между миром и войной, 1918-1939. – М.: Наука, 1992 – С. 152-172.

Vakarchuk K. Civil War in Spain (1936-1939): the international dimension

The article considers the international aspects of the civil war in Spain, the role and participation of other countries in this war. The assessment of foreign influences and factors reviews on domestic processes in Spain and the consequences of the civil war for international relations

Keywords: *civil war, international aspect, role, influence, participation.*

Robert Rybak

Nicolaus Copernicus University in Toruń, PhD

The Warsaw Pact as a result of the policy of the Cold War

The Europe is one of the most important part of the international security system. The continent where the military policy has been carried out for centuries. One of the well known example in the European history is the Warsaw Pact, formally the Treaty of Friendship, Cooperation and Mutual Assistance.. The political-military organization established under the leadership of the Soviet Union to realize socialist countries politics. Product of the Cold War policy.

Keywords: *Warsaw Pact, Cold War, national security.*

Introduction

The Warsaw Pact was established in a result of many political events in post-war Europe. The vast majority of them had come from differences in political systems. Important role played also relations between the United States of America and the Union of Soviet Socialist Republics for dominance in Europe.

The opponents decided to influence one another through international policy and military presentence on the European continent. They conducted their policy by using political-military organizations. The main military-political organizations of the two opposing political blocks in Europe were North Atlantic Treaty Organization and the Warsaw Pact.

Political situation

The main factor shaping the character of the policy pursued by them was their mutual attitude. For socialist countries in post-war Europe, the USSR played a